

V

Partimotion

Motion till riksdagen: 2014/15:194

av Jonas Sjöstedt m.fl. (V)

Skattefusk, svartjobb och social dumpning

1 Innehållsförteckning

1	Innehållsförteckning.....	1
2	Förslag till riksdagsbeslut	1
3	Inledning	2
4	Nationell handlingsplan mot skattefusk, svartjobb och social dumpning.....	3
5	Stoppa läckaget från välfärden.....	3
6	Individuell redovisning av skatter och arbetsgivaravgifter.....	4
7	Tydligare villkor för F-skatt.....	4
8	Bättre utstationeringsregler – riv upp lex Laval.....	5
8.1	Krav på förhandlingsberörig representant	7
9	Förbättrade regler för utländska företag som verkar i Sverige	7
10	Huvudentreprenören ska ta ansvar för missförhållanden.....	8
11	Arbetskraftsinvandring från länder utanför EES och Schweiz	8
11.1	Arbetserbjudandet måste göras rättsligt bindande	10
11.2	Rätt att stanna	11
12	Åtgärder för en bättre offentlig upphandling	11

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en nationell handlingsplan mot skattefusk, svartjobb och social dumpning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om individuell redovisning av skatter och arbetsgivaravgifter.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det ska krävas flera uppdragsgivare för att en uppdragstagare ska kunna godkännas för F-skatt.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tidsbegränsad F-skatt.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att riva upp lex Laval.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det bör göras ett tillägg i utstationeringslagen om att alla utstationerande företag ska ha en förhandlingsbehörig företrädare i Sverige.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa en anmälningsskyldighet för utländska företag som verkar i Sverige.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det bör utredas om inkomstskattelagens bestämmelser om fast driftsställe är ändamålsenligt utformade för att täcka in företag som i stor omfattning verkar i Sverige.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att företag som är etablerade i Sverige och som anlitar underentreprenörer eller bemanningsföretag, oavsett om dessa är svenska eller utländska, bör göras solidariskt ansvariga för inbetalningar av löner, försäkringar, skatter och sociala avgifter.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med lagförslag om att arbetsgivare är skyldiga att bifoga ett bindande anställningsavtal till en ansökan om arbetstillstånd.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att den som har beviljats arbetstillstånd hos en arbetsgivare som brutit mot anställningsavtalet bör få stanna i Sverige hela tillståndstiden ut för att söka ny anställning.

3 Inledning

Vänsterpartiet tycker det är självklart att alla som jobbar i Sverige ska ha rätt till de löner och arbetsvillkor som regleras i lagar och kollektivavtal, oavsett var man är född eller bosatt. Om företag ges utrymme att konkurrera med låga löner, dålig arbetsmiljö eller genom att fuska med skatten undergrävs såväl lönearbetarnas rättigheter som seriösa företags möjligheter och i förlängningen statens finanser och den gemensamma välfärden. Skattefusk, svartjobb och social dumpning måste därför bekämpas systematiskt och konsekvent.

I denna motion lägger vi fram en rad förslag som syftar till att minska utrymmet för fusk och oegentligheter och stärka fackens möjligheter att ta tillvara löntagarnas intressen.

4 Nationell handlingsplan mot skattefusk, svartjobb och social dumpning

Den borgerliga regeringen visade aldrig något seriöst intresse för att bekämpa skattefusk och social dumpning. Tvärtom underlättade den i praktiken fusk och utnyttjande av arbetskraft genom exempelvis ändrade regler för F-skattsedlar, avregleringen av arbetskraftsinvandringen och sänkta krav på företag som tar emot lönesubventioner från Arbetsförmedlingen. Men också det man valde att inte göra pekar i samma riktning. Det kanske mest flagranta exemplet är då man inte tog strid för den svenska kollektivavtalsmodellen då Laval domen föll i EU:s domstol. Till det ska läggas en rad utredningsförslag och tillkännagivanden från riksdagen som syftar till att minska skattefusk och social dumpning men som högerregeringen valde att avvisa eller förhålla.

Vänsterpartiet anser att kampen mot social dumpning och skattefusk måste ges en hög prioritet och att det inte saknas beprövade metoder om bara den politiska viljan finns. Det återstår att se om den nya regeringen kommer att visa sådan vilja.

Den svenska regeringen bör anta en nationell handlingsplan mot skattefusk, svartjobb och social dumpning. Planen bör sträcka sig över en längre tid med tydliga prioriteringar och delmål och omfatta flera myndigheter med uppdrag att samverka inbördes och med arbetsmarknadens parter.

Vad som här anförts om en nationell handlingsplan mot skattefusk, svartjobb och social dumpning bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5 Stoppa läckaget från välfärden

Det senaste decenniets privatiseringar inom välfärden har öppnat en stor och växande marknad för privata kapitalintressen. Riskkapitalbolagens inträde som – ofta tillfälliga – ägare av skolor, vårdcentraler och sjukhus har medfört att vinster i miljardklassen grundade på skattepengar har tagits ut. Vinster som i sin tur till stor del har uppstått genom avancerad skatteplanering, t.ex. med så kallade räntesnurror eller genom att pengar göms i skatteparadis. Detta måste stoppas.

Vänsterpartiet och regeringen har kommit överens om att regeringen kommer att behandla förslag i syfte att stoppa kryphål vad gäller skatteplanering. Förekomsten av skatteplanering i välfärdssektorn ska kartläggas och analyseras. Vidare är vi överens om att det ska utredas hur det kan säkerställas att den som får offentliga medel för att

bedriva verksamhet inom skola, vård och omsorg ska beskatta denna del av sin verksamhet i Sverige. En proposition ska läggas till riksdagen senast 2016.

6 Individuell redovisning av skatter och arbetsgivaravgifter

I dag redovisar företag skatter och arbetsgivaravgifter i en klumpsumma utan att det går att direkt härleda vilka anställda som avses och inte heller hur många anställda som inbetalningen avser. Genom att koppla inbetalningarna till enskilda individer försvåras fusk och ohederlig hantering. Den anställda kan på detta sätt också få möjlighet att kontrollera att hens skatter och avgifter betalas in på ett korrekt sätt.

Vänsterpartiet har drivit kravet om individuell redovisning av skatter och avgifter i många år utan att få gehör. I april 2011 presenterades utredningen ”Månadsuppgifter – snabbt och enkelt” (SOU 2011:40). Där presenteras ett förslag med innebörden att arbetsgivare ska redovisa utbetalningar och skatteavdrag per individ och månad. Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om individuell inbetalning av skatter och avgifter.

Vad som anförs om individuell redovisning av skatter och arbetsgivaravgifter bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7 Tydligare villkor för F-skatt

Reglerna för F-skatt förändrades vid 2009 års ingång. Bland annat utvidgades näringsbegreppet i syfte att fler skulle kunna beviljas F-skatt. Förändringarna innebär att det numera är tillräckligt att uppdragstagaren har en enda uppdragsgivare. Denna uppdragsgivare kan dessutom vara personens tidigare arbetsgivare.

År 2013 utvärderade Skatteverket förändringarna av näringsbegreppet. I utvärderingen är det tydligt att Skatteverket anser att det finns en strävan bland många arbetsgivare att använda sig av personer med F-skatt i stället för att anställa i syfte att undvika att ta sitt arbetsgivaransvar.

Vänsterpartiet anser att det ska krävas mer än en uppdragsgivare för att godkännas för F-skatt. På så sätt vill vi värna arbetstagarbegreppet och arbetsrätten. Vi har framfört det här kravet tidigare. Skatteutskottet anförde med anledning av detta att förslaget skulle innebära att det i praktiken skulle bli omöjligt att starta mycket små företag. Vänsterpartiet bedömer det som osannolikt. Innan regelförändringarna år 2009 utgjorde andelen avslag p.g.a. det inte var fråga om näringsverksamhet ca 1 procent av ansökningarna om F-skatt. Kravet på fler än en uppdragsgivare skulle däremot minska risken för att arbetsgivare tvingar anställda att starta företag enbart i syfte att sänka sina arbetskraftskostnader.

Vad som ovan anförs om flera uppdragstagare för att godkännas för F-skatt bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Det är viktigt att framhålla F-skattens roll som skydd för den enskilde konsumenten. Den som anlitar en uppdragstagare med F-skatt behöver inte göra något skatteavdrag eller betala arbetsgivaravgifter på ersättningen. Om en oseriös uppdragstagare blir godkänd för F-skatt kan detta utnyttjas i syfte att försvåra upptäckten av svartarbete. I dag gäller ett godkännande av F-skatt tills vidare. Som ett försök att begränsa fusk bör ett tidsbegränsat godkännande av F-skatt införas. Tidsbegränsningen ska avse såväl obegränsat som begränsat skattskyldiga. Kretsen som omfattas bör begränsas till de uppdragstagare som understiger en viss summa i debiterad skatt.

Vad som ovan anförs om tidsbegränsad F-skatt bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8 Bättre utstationeringsregler – riv upp lex Laval

EU-domstolens Lavaldom den 18 december 2007 innebar ett hårt slag mot de fackliga rättigheterna och den svenska kollektivavtalsmodellen. I och med EU-domstolens dom överordnades den fria rörligheten för tjänster grundläggande fackliga rättigheter. De senare skulle bara få utövas om de inte störde de ekonomiska intressena. Domstolen gick t.o.m. så långt att den menade att det inte är acceptabelt att en arbetsgivare ska behöva sätta sig i förhandlingar om kollektivavtal med en facklig organisation då det gör det mindre attraktivt för arbetsgivaren att etablera sin verksamhet.

Redan när Lavaldomen föll uttrycktes tvivel om huruvida den var förenlig med ILO:s konventioner och praxis. ILO är FN:s organ för arbetsmarknaden och består av representanter från regeringar samt arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer. ILO har åtta kärnkonventioner som behandlar de grundläggande spelreglerna på arbetsmarknaden. Till dessa hör konvention nr 87 angående föreningsfrihet och skydd för organisationsrätten och konvention nr 98 om tillämpningen av principerna för organisationsrätten och den kollektiva förhandlingen. Därutöver finns även konvention nr 154 om främjande av kollektiva förhandlingar. ILO:s expert- och föreningsrättskommittéer övervakar och tolkar konventionerna och har utvecklat en praxis på området som även andra internationella organ hänvisar till. En viktig del i denna praxis är i vilka situationer det är tillåtet att inskränka konflikträtten.

Lavaldomen skapade en motsättning mellan EU:s regler om fri rörlighet och svensk lagstiftning om konflikträtt. I stället för att värna vår kollektivavtalsmodell reagerade högerregeringen tämligen omgående med att tillsätta en utredning i syfte att anpassa svensk lagstiftning till EU-domstolens tolkning. Det resulterade i ändringar av den

svenska lagstiftningen, den s.k. lex Laval (SOU 2008:123), som på flera punkter går längre i inskränkningen av de fackliga rättigheterna än vad EU-domstolens dom krävde.

Efter att lex Laval införts i svensk lag har det blivit alltmer uppenbart att EU-domstolens tolkning i Laval m.fl. domar också står i konflikt med ILO:s kärnkonvention om förenings- och förhandlingsrätt. ILO:s föreningsrättskommitté godtar inte inskränkningar av konflikträtten av handelskäl, vilket är vad lex Laval innebär. ILO:s expertkommitté har slagit fast att de inskränkningar i konflikträtten som är en följd av EU-domstolens tolkning i Laval m.fl. domar, utgör en otillåten inskränkning av grundläggande mänskliga och fackliga rättigheter. Detta eftersom konflikträtten inte får inskränkas genom att en stridsåtgärds proportionalitet vägs mot en idé om fri etablering eller fri rörlighet för tjänster.

Även EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna har tillkommit efter lex Laval tillkomst. I denna finns bestämmelser av vikt för fackliga rättigheter och för utstationerade arbetstagares rättigheter och arbetsvillkor. Artikel 12 om mötes- och föreningsfrihet, artikel 15.3 om rätt till lika villkor för tredjelandsmedborgare som utstationeras från ett EU-land till ett annat, artikel 21 om icke diskriminering, artikel 28 om förhandlingsrätt och rätt till kollektiva åtgärder och artikel 31 om rättvisa arbetsförhållanden är av särskilt intresse.

Artikel 11 i Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna skyddar föreningsrätten. Europadomstolen har de senaste åren skärpt sin praxis och betonar att rätten till kollektiva förhandlingar och konflikträtten skyddas av artikel 11 och att medlemsländernas möjlighet att inskränka konflikträtten är mycket begränsad.

Sverige är också bundet av Europarådets sociala stadga. Artikel 5 i denna skyddar föreningsrätten, artikel 6 rätten att vidta fackliga stridsåtgärder och artikel 19 rätten till skydd för migrerande arbetstagare och deras familjer inklusive likabehandling avseende lön, anställnings- och arbetsvillkor. Europeiska kommittén för sociala rättigheter övervakar att staterna lever upp till sina åtaganden enligt stadgan. Kommittén riktade i november 2013 skarp kritik mot lex Laval. Bakgrunden är en anmälan från LO och TCO. Kommittén har grundligt behandlat frågan och ger LO och TCO rätt på i princip alla viktiga punkter. Fackliga rättigheter är grundläggande och går före de EU-regler som har anförts som skäl till lex Laval. Kommittén slår fast att lagstiftningen bryter mot fyra artiklar i den europeiska sociala stadgan.

Vi är nu i en situation där vår kollektivavtalsmodell undermineras och där Sverige inte lever upp till sina internationella åtaganden när det gäller grundläggande fackliga rättigheter.

Lex Laval bör därför rivas upp. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8.1 Krav på förhandlingsbehörig representant

I juli 2013 skärptes utstationeringslagen med krav på att företag som utstationerar arbetskraft till Sverige ska anmäla utstationeringen och utse en representant som ska ha kontakter med myndigheter. Vänsterpartiet välkomnade lagskärpningen men anser inte att den är tillräcklig.

Vi anser att den person som utses som kontaktperson i Sverige också måste ha behörighet att förhandla och teckna kollektivavtal med svenska fackförbund. Det är själva grunden i den svenska kollektivavtalsmodellen och en förutsättning för att utstationerade arbetstagare ska kunna garanteras likabehandling.

Det bör därför göras ett tillägg i utstationeringslagen om att alla utstationerande företag ska ha en förhandlingsbehörig företrädare i Sverige. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

9 Förbättrade regler för utländska företag som verkar i Sverige

Utländska företag kan i dag agera inom Sverige utan att myndigheterna vet om det. Det gör det förstås svårare att kontrollera om man följer lagar och bestämmelser, vilket kan öppna upp för svartarbete och social dumpning. En anmälningsskyldighet för utländska företag finns i dag på flera håll inom EU. En sådan anmälningsskyldighet under sanktionsansvar bör införas även i Sverige. För att sådana regler ska vara effektiva så bör ett sanktionsansvar även gälla de som anlitar oregistrerade utländska företag. Den här modellen finns exempelvis i Danmark.

Vad som ovan anförts om att införa en anmälningsskyldighet för utländska företag som verkar i Sverige, bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Ett annat problem när det gäller utländska företag som verkar i Sverige är reglerna om fast driftställe. Reglerna avgör om ett utländskt företag ska betala inkomstskatt i Sverige eller inte. I dag är reglerna hårt knutna till en bedömning av huruvida ett företag är etablerat på en exakt plats i Sverige eller inte. Företag som inte går att knyta till en exakt plats i Sverige kan därmed undgå skattskyldighet genom att ha sitt kontor utomlands, även om de bedriver omfattande verksamhet i Sverige. Det kan t.ex. röra sig om åkeriföretag, bemanningsföretag eller byggföretag. Detta öppnar för osund konkurrens och social dumpning. Det bör därför utredas om inkomstskattelagens bestämmelser om fast driftställe är ändamålsenligt utformade för att täcka in företag som i stor omfattning verkar i Sverige. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

10 Huvudentreprenören ska ta ansvar för missförhållanden

I dag finns det nätverk mellan entreprenörer och underleverantörer som är så invecklade att det är svårt att skilja mellan de svarta och vita jobben. Oseriösa underentreprenörer pressar kostnaderna genom att tillämpa för låga löner, inte betala in skatter osv.

En brist i dagens lagstiftning är att en huvudentreprenör inte kan hållas ansvarig för villkoren hos en underentreprenör. Företag som själva följer både lagar och avtal kan tämligen riskfritt sätta i system att anlita oseriösa underentreprenörer. Förutom att det åsamkar staten stora förluster genom obetalda skatter och avgifter skapas en parallell arbetsmarknad med villkor som är långt sämre än vad lag och avtal föreskriver. Det sätter press nedåt på löner och arbetsvillkor också på den legala arbetsmarknaden.

Därför behövs en nationell lagstiftning som reglerar huvudentreprenörernas ansvar för att de underentreprenörer och bemanningsföretag de anlitar betalar ut avtalsenliga löner och betalar in skatter, försäkringar och arbetsgivaravgifter.

En lag om solidariskt ansvar, i likhet med dem som redan finns i Norge och Tyskland, skulle göra företagen ansvariga för hur deras underleverantörer behandlar arbetstagare som de anlitar. En sådan lagstiftning skulle göra det möjligt för den enskilde arbetstagare som lurats av en underentreprenör att få ut sin rättmätiga ersättning från entreprenörer högre upp i kedjan. Ett sådant ansvar finns nu i Sverige när det gäller att ta ansvar för underentreprenörer som anställer personer som inte har arbetstillstånd. Vidare så utreder den s.k. Utstationeringskommittén nu frågan om ett huvudentreprenörsansvar inom ramen för situationer som rör utstationering, till följd av att EU-direktivet om tillämpning av utstationeringsdirektivet öppnat för denna möjlighet.

Vänsterpartiet menar dock att ansvaret för huvudentreprenörer behöver vara större än så. Företag som är etablerade i Sverige och som anlitar underentreprenörer eller bemanningsföretag, oavsett om dessa är svenska eller utländska, bör göras solidariskt ansvariga för inbetalningar av löner, försäkringar, skatter och sociala avgifter. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

11 Arbetskraftsinvandring från länder utanför EES och Schweiz

Arbetskraftsinvandringen har historiskt varit positiv för Sverige och bidragit till vårt lands utveckling. En väl fungerande arbetskraftsinvandring kan även framöver tillföra mycket för såväl den enskilde som kommer hit för att arbeta som för svensk ekonomi och arbetsmarknad. Arbetskraftsbrist inom olika branscher och yrken kan hanteras. Människor som kommer hit bidrar med nya kunskaper och nya kontaktytor skapas.

Om arbetskraftsinvandringen även framgent ska bidra till något positivt för arbetstagaren, arbetsgivaren och hela samhället måste det finnas garantier för att de som invandrar inte utnyttjas och att de inte används för att dumpa löne- och arbetsvillkoren på den svenska arbetsmarknaden.

Vänsterpartiet har länge drivit på för att införa mer generösa regler för arbetskraftsinvandring från länder utanför EU/EES-området. Dessvärre motsvarar de regler som infördes 2008 inte alls våra önskemål. Dagens regelverk sätter arbetstagaren i en svårt underordnad beroendesituation och öppnar upp för utnyttjande. Vi vill därför att arbetsgivaren ska kunna visa att rekryteringen bygger på en faktisk brist på arbetskraft. Arbetserbjudandet måste vara juridiskt bindande och arbetstagare som träder fram och berättar om missförhållanden hos arbetsgivaren ska få stanna i Sverige tillståndstiden ut.

Argumenten för de nya reglerna var att det skulle bli lättare att rekrytera människor med specialistkunskaper utanför Sverige och EU/EES-området. I själva verket är det, med undantag för datorspecialister, framför allt till arbeten utan krav på särskild yrkesutbildning i låglönebranscher som människor har rekryterats från andra kontinenter. Tusentals ansökningar om arbetstillstånd har kommit in och beviljats för restaurangbiträden, diskare och städare – samtidigt som det redan finns ett stort antal sökande till sådana jobb i Sverige. Det är alltså knappast beroende på kompetensbrist i landet som arbetsgivare rekryterar restaurangbiträden, diskare och städare från Asien och Nordafrika. Det mesta tyder i stället på att det är möjligheten att skaffa arbetskraft till löner långt under de nivåer som gäller i svenska kollektivavtal som lockar arbetsgivarna att rekrytera utomlands.

Det sammanhang som de nya reglerna infördes i är viktigt. Regeringen Reinfeldts politik syftade generellt till att minska arbetstagarnas makt på arbetsmarknaden. Försämringarna i arbetslöshetsförsäkringen, urholkningen av arbetsrätten, rean på ungdomars arbete, skattesubventionen för hushållstjänster, den havererade arbetsmarknadspolitiken, nedskärningar av vuxenutbildningen och privatiseringar av välfärdsverksamhet göder framväxten av en låglönemarknad i Sverige. Denna låglönemarknad framställs av både de borgerliga partierna och näringslivets företrädare som lösningen på arbetslösheten bland framför allt ungdomar, lågutbildade och utlandsfödda.

De nuvarande reglerna för arbetskraftsinvandring ligger i linje med denna låglönepolitik, och dess utformning har öppnat för omfattande exploatering av arbetstagare från andra länder. Det finns gott om dokumentation av hur utländska arbetare lurats hit under falska premisser och utnyttjats på det mest skamliga sätt. Hotell- och restaurangfacket har avslöjat ett stort antal fall där arbetskraftsinvandrare

jobbade på krogar i Stockholm för löner långt under de som utlovats vid ansökan till Migrationsverket. En stor härva av handel med arbetstillstånd i en av de ledande snabbmatskoncernerna uppdagades förra året. Människor från Pakistan hade krävts på betalning för arbetstillstånd, enligt polisanmälan över 100 000 kronor per tillstånd. Pengar hade de anställda sedan tvingats betala av från sin lön till de restaurangchefer som sålt tillstånden.

Liknande missförhållanden rapporteras regelbundet från byggsektorn, städbranschen, lantbruket och transportsektorn för att bara nämna några exempel. Det är tydligt att det är alldeles för enkelt för oseriösa arbetsgivare att utnyttja utländska arbetstagare med nuvarande regelverk. Det drabbar inte bara de enskilda arbetstagare som utnyttjas utan påverkar löner och arbetsvillkor för alla arbetstagare i negativ riktning.

Vänsterpartiet välkomnar att den tidigare regeringen sett sig tvungen att försöka stävja oseriösa arbetsgivares utnyttjande av arbetskraftsinvandrare. Dock är de förslag som presenterats fortsatt otillräckliga. Den extrema beroendeställning arbetskraftsinvandrare hamnar i när de kommit till Sverige kvarstår. Det kommer fortfarande att stå arbetsgivare fritt att erbjuda sämre arbetsvillkor än de som utlovas vid ansökan, och arbetstagaren riskerar fortfarande att skickas hem med tom plånbok om anställningen upphör. Effektiva sanktionsmöjligheter avseende arbetsgivare saknas. Vänsterpartiet föreslår därför att såväl regler som tillsyn måste skärpas ytterligare för att stoppa exploateringen av utländsk arbetskraft i Sverige och dumpningen av löner och arbetsvillkor på den svenska arbetsmarknaden.

11.1 Arbetserbjudandet måste göras rättsligt bindande

Ett av huvudproblemen med dagens regelverk är att de löne- och anställningsvillkor arbetsgivaren skickar in som underlag till Migrationsverket vid ansökan om arbetstillstånd inte är bindande. Det betyder att varken myndigheten eller den fackliga organisation som yttrar sig om ansökan vet vilka villkor som i praktiken kommer att gälla för den eller de som beviljas arbetstillstånd. I kombination med regeln att arbetstillståndet är kopplat till en specifik arbetsgivare skapar utrymme för oseriösa arbetsgivare att utnyttja arbetskraftsinvandrare. Den enskilde arbetstagaren som kommer till Sverige och finner att den svenska arbetsgivaren i praktiken erbjuder sämre lön och andra villkor än utlovat har att välja mellan att acceptera de sämre villkoren, eller att vända sig till myndigheterna och berätta att arbetsgivaren lurats. I det senare fallet upphör arbetstillståndet och arbetstagaren utvisas om han eller hon inte lyckas hitta ett nytt arbete inom tre månader. Möjligheterna för en utomeuropeisk invandrare med tillfälligt arbetstillstånd att lyckas med det måste anses mycket begränsade. Valet står då mellan att skickas hem utan de pengar man räknat med att tjäna ihop eller gå

under jord och stanna kvar som papperslös i hopp om att hitta jobb i den informella sektorn. Det är ett val ingen ska behöva ställas inför på den svenska arbetsmarknaden.

Arbetserbjudandet måste därför göras rättsligt bindande. Detta innebär givetvis då miniminivåer till arbetstagarens förmån. Arbetstagaren ska ha möjlighet att förhandla sig till bättre villkor.

Regeringen bör återkomma med lagförslag om att arbetsgivare är skyldiga att bifoga ett bindande anställningsavtal till ansökan om arbetstillstånd. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

11.2 Rätt att stanna

Arbetstagare som träder fram och berättar om missförhållanden ska inte behöva riskera utvisning. I och med propositionen ”Genomförande av direktivet om sanktioner mot arbetsgivare” (prop. 2012/13:125) finns nu möjlighet för den som lurats av oseriösa arbetsgivare att få tillfälligt uppehållstillstånd under den tid som behövs för att kräva ut ersättning för utfört arbete och samtidigt samarbetar med myndigheterna i en rättsprocess mot arbetsgivaren. Därefter väntar dock utvisning.

I propositionen ”Åtgärder mot missbruk av reglerna för arbetskraftsinvandring” (prop. 2013/14:227) föreslogs även en förlängning av omställningsperioden för den som avslöjar missförhållanden, från tre till fyra månader. Därefter väntar utvisning. Trots en sådan regeländring kvarstår den stora risken att arbetstagaren ändå avstår från att anmäla arbetsgivaren eller på annat sätt berätta om missförhållanden.

Den som beviljats arbetstillstånd hos en arbetsgivare som brutit mot anställningsavtalet bör få stanna i Sverige hela tillståndstiden ut för att söka ny anställning. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

12 Åtgärder för en bättre offentlig upphandling

Den offentliga sektorn upphandlar tjänster och varor och gör investeringar för enorma belopp varje år. I dagsläget är det dock alltför vanligt förekommande att det offentliga upphandlar tjänster och varor utan att ha tillräcklig kontroll över att de företag som vinner upphandlingarna uppfyller villkor för anständiga löner och arbetsvillkor, eller ens att man följer lagen när det gäller att betala in skatter och sociala avgifter. Även om det finns en växande medvetenhet om vilka möjligheter det finns att ställa kvalitetskrav, så står underbudskonkurrensen ändå i fokus i upphandlingsförfaranden runtom i landet. Vid denna konkurrens är det självklart så att många arbetsgivare kommer att vilja pressa ner löne- och anställningsvillkor för att kunna erbjuda sina varor eller tjänster så billigt som möjligt. Då måste det offentliga ha kontrollrutiner för att förebygga social dumpning och rena lagbrott.

Den enorma volym som upphandlingarna omfattar påverkar självklart villkoren på arbetsmarknaden i stort. Den påverkar också villkoren för företag. De företag som sköter sig, följer lagar och är måna om schyssta villkor för sina anställda kan ibland ha svårt att vinna upphandlingar. Detta är en helt orimlig ordning.

Därför är det viktigt att Vänsterpartiet och regeringen har kommit överens om en ny inriktning på politiken kring offentlig upphandling. EU har i sin översyn av upphandlingsdirektivet gett större handlingsutrymme för länderna att ställa krav på kollektivavtal samt att ta miljömässiga och sociala hänsyn vid upphandling. Vi har kommit överens om att implementeringen av direktiven ska säkerställa att det vid all upphandling av tjänster ställs krav på kollektivavtal för arbetet med en representativ svensk facklig organisation som organiserar arbetstagarna i aktuell bransch, eller att anbudsgivaren visar att man tillämpar löner och anställningsvillkor som ligger på minst samma nivå som ett centralt kollektivavtal som tillämpas i hela Sverige på motsvarande arbetstagare i den aktuella branschen. Detta villkor ska anges i förfrågningsunderlaget eller motsvarande. Kravet ska även gälla om arbetet läggs ut på någon annan part (underentreprenör). Detta gäller även för tredjelands aktörer. Regeringen ska ratificera ILO-konvention 94 om arbetsklausuler vid offentlig upphandling. Vid upphandling av varor ska det alltid ställas krav på att varorna produceras under sådana förhållanden att ILO:s kärnkonventioner respekteras fullt ut.

Då skrivningarna i utredningen ”Nya regler om upphandling” (SOU 2014:51) inte är tillräckliga på detta område har Vänsterpartiet och regeringen kommit överens om att en utredning bör tillsättas med uppdrag att ta fram ovanstående.

Vidare ska en nationell upphandlingsstrategi tas fram i nära samarbete med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL). Centrala perspektiv i denna strategi ska vara utveckling av offentlig verksamhet, ekologiska och sociala hänsyn, samt innovationer. Det departement som har det samlade ansvaret för upphandling tar fram förslag om att göra grundläggande sociala och klimatpåverkande krav vid varuupphandlingar obligatoriska, för upphandlande myndigheter.

Vi är övertygade om att ovanstående åtgärder kommer att vara mycket betydelsefulla för att stärka kollektivavtalens ställning och möjligheterna för arbetstagarna att få goda villkor. De kommer också att leda till mer rättvisa spelregler mellan arbetsgivarna, där de företag som gör rätt för sig får förbättrade konkurrensmöjligheter.

Jens Holm (V)

Maj Karlsson (V)

Hans Linde (V)

Karin Rågsjö (V)

Mia Sydow Mölleby (V)

Ali Esbati (V)